

Sygn. akt III AUa 730/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 marca 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Zofia Rybicka - Szkibiel
Sędziowie:	SSA Romana Mrotek SSO del. Beata Górską (spr.)
Protokolant:	sekr. sąd. Karolina Popowicz

po rozpoznaniu w dniu 7 marca 2014 r. w Szczecinie

sprawy J. K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.

o wysokość świadczenia emerytalnego

na skutek apelacji ubezpieczonego

od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 14 maja 2013 r. sygn. akt VI U 3075/12

oddala apelację.

SSO del. Beata Górską SSA Zofia Rybicka - Szkibiel SSA Romana Mrotek

Sygn. akt III A Ua 730/13

UZASADNIENIE

Decyzją z 31 lipca 2012 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. odmówił J. K. prawa do ponownego ustalenia wysokości świadczenia poprzez doliczenie okresu ubezpieczenia od 1 września 1961 r. do 19 października 1963 r. oraz od 25 marca 1964 r. do 10 lutego 1967 r., a nadto okresu praktycznej nauki zawodu od września 1960 r. do września 1961 r. W uzasadnieniu decyzji organ rentowy wskazał, że w przedłożonych przez ubezpieczonego świadectwach pracy dotyczących tych okresów zostało wpisane inne nazwisko pracownika, a dodatkowo w świadectwie pracy z okresu zatrudnienia od 1.09.1961 r. do 19.10.1963 r. została wpisana błędna data urodzenia ubezpieczonego. Odnośnie okresu praktycznej nauki zawodu organ rentowy wyjaśnił, że ubezpieczony nie przedstawił stosownego dokumentu potwierdzającego odbywanie takiej nauki, tj. umowy o naukę zawodu zawartej pomiędzy

zakładem pracy a uczniem lub zaświadczenia o zawarciu takiej umowy, świadectwa pracy lub innego dokumentu potwierdzającego faktyczny okres odbywania nauki.

J. K. odwołał się od powyższej decyzji, wnosząc o jej zmianę poprzez zaliczenie do jego stażu pracy wskazywanych okresów ubezpieczenia. W toku postępowania sądowego przedłożył dodatkowo dokumenty dotyczące okresu zatrudnienia od 24 stycznia 1967 r. do 22 sierpnia 1967 r. w Zakładach (...).

Organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania w całości, z argumentacją jak w zaskarżonej decyzji.

Pismem z dnia 22 kwietnia 2013 r. ubezpieczony dodatkowo wniósł o ponowne przeliczenie wysokości emerytury i wyrównanie świadczenia. Postanowieniem z dnia 14 maja 2013 r. Sąd Okręgowy przekazał ten wniosek do rozpoznania organowi rentowemu.

Wyrokiem z dnia 14 maja 2013 r. Sąd Okręgowy w Szczecinie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznał J. K. prawo do obliczenia wysokości emerytury przy doliczeniu jako okresów składkowych okresów zatrudnienia na podstawie umowy o pracę od 1 września 1961 roku do 19 października 1963 roku i od 25 marca 1964 roku do 10 lutego 1967 roku i oddalił odwołanie w pozostałym zakresie.

Sąd Okręgowy ustalił i zważył, co następuje:

J. K., syn S. urodził się w dniu (...).

Decyzją z 23 marca 2007 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. przyznał J. K. z urzędu prawo do emerytury od 4 marca 2007 r. (tj. od osiągnięcia wieku emerytalnego). Do ustalenia wysokości emerytury Zakład uwzględnił 18 lat i 9 miesięcy okresów składkowych oraz 6 miesięcy okresów nieskładkowych. Na potrzeby zaskarżonej decyzji organ rentowy uznał za udowodnione przez ubezpieczonego okres służby wojskowej od 21 października 1963 r. do 19 marca 1964 r. oraz okresy zatrudnienia od 23 sierpnia 1967 r. do 22 grudnia 1967 r., od 8 stycznia 1968 r. do 13 czerwca 1970 r., od 22 listopada 1972 r. do 6 listopada 1976 r., od 10 stycznia 1977 r. do 31 stycznia 1981 r., od 14 maja 1981 r. do 25 maja 1986 r., od 10 października 1986 r. do 7 sierpnia 1987 r., od 3 kwietnia 1989 r. do 12 czerwca 1990 r., od 6 maja 1994 r. do 17 maja 1995 r., łącznie 18 lat, 9 miesięcy i 12 dni okresów składkowych oraz 6 miesięcy i 1 dzień okresów nieskładkowych (okres pobierania zasiłku chorobowego).

Organ rentowy nie uwzględnił w stażu ubezpieczeniowym J. K. okresu zatrudnienia od 1 września 1961 r. do 19 października 1963 r. oraz od 25 marca 1964 r. do 10 lutego 1967 r. w Spółdzielni Kółek Rolniczych (...) z uwagi na błędne nazwisko w świadectwie pracy.

Decyzją z 27 kwietnia 2012 r. organ rentowy przeliczył należną ubezpieczonemu emeryturę z uwzględnieniem dodatkowego stażu pracy. Organ rentowy dodatkowo w stażu ubezpieczeniowym J. K. uwzględnił okres zatrudnienia od 24 stycznia 1967 r. do 22 sierpnia 1967 r. oraz od 27 lipca 1970 r. do 31 marca 1972 r. Łącznie organ rentowy uznał za udowodnione przez ubezpieczonego 21 lat i 24 dni okresów składkowych oraz 6 miesięcy okresów nieskładkowych.

W dniu 14 czerwca 2012 r. J. K. złożył w ZUS wniosek o doliczenie do jego stażu ubezpieczeniowego okresu zatrudnienia od 1 września 1961 r. do 19 października 1963 r. oraz od 25 marca 1964 r. do 10 lutego 1967 r. w (...) w K. oraz o doliczenie okresu praktycznej nauki zawodu od września 1960 r. do września 1961 r.

W dniu 30 września 1961 r. J. K. ukończył naukę w Szkole (...) nr (...) w K. o rocznym okresie nauczania w zawodzie murarz.

Nauka w tej szkole nie była związana z wykonywaniem pracy w oparciu o umowę o pracę (w ramach zatrudniania młodocianych) w zakładach pracy. Zajęcia praktyczne były prowadzone na budowach na podstawie umów zawartych przez szkołę z zakładami pracy: z (...) Przedsiębiorstwem Budownictwa Miejskiego (...) w K., Przedsiębiorstwem (...) w K., (...) Przedsiębiorstwem Budowlanym w K.. W pierwszym okresie nauki (jesiennie-zimowym) zajęcia praktyczne odbywały się jeden dzień w tygodniu dla każdej klasy na budowie lub w razie niepogody w pracowni murarskiej

na budowie; w drugim okresie (wiosenno-letnim) - przez cały tydzień. Uczniowie na praktykach zaznajamiali się z praktyczną stroną produkcji. Z zarobionych przez uczniów pieniędzy opłacano ich wyżywienie i wynagrodzenie instruktorów. Różnice między wysokością zarobków a potrąceniami wypłacono uczniom po zakończeniu turnusu.

Ubezpieczony nie zawierał indywidualnej umowy o praktyczną naukę zawodu z zakładem pracy, w którym odbywał praktykę.

Po ukończeniu nauki został skierowany do podjęcia pracy na podstawie umowy o pracę do (...) Przedsiębiorstwa Budownictwa Miejskiego (...) w K., jednak nie zgłosił się do pracy.

W okresie od 1 września 1961 r. do 19 października 1963 r. oraz od 25 marca 1964 r. do 10 lutego 1967 r. J. K. był zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy w Spółdzielni Kółek Rolniczych (...) na stanowisku kierowcy ciągnika. Przerwa w zatrudnieniu u tego pracodawcy (od 20 października 1963 r. do 24 marca 1964 r.) spowodowana była przy tym wyłącznie odbywaniem przez ubezpieczonego zasadniczej służby wojskowej.

W dniu 20 lipca 1987 roku ubezpieczonemu wystawiono świadectwa pracy za oba te okresy zatrudnienia. W obu jednak błędnie wpisano nazwisko pracownika: (...) J., zamiast (...) J.; dodatkowo w świadectwie dotyczącym okresu zatrudnienia od 1 września 1961 r. do 19 października 1963 r. błędnie wpisano datę urodzenia ubezpieczonego - (...). zamiast poprawnej daty:(...) roku.

Przechodząc do rozważań prawnych Sąd Okręgowy wskazał, że w myśl przepisu art. 112 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t. jedn.: Dz. U. z 2009 Nr 153, poz. 1227 z późn. zm.; dalej jako: ustawa emerytalna) - jeżeli emeryt lub rencista zgłosi wniosek o ponowne ustalenie wysokości świadczenia przez doliczenie nieuwzględnionych dotychczas w wymiarze świadczenia okresów składkowych lub nieskładkowych, kwotę przysługującego świadczenia zwiększa się doliczając:

1) do kwoty emerytury, o której mowa w art. 53, lub renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy:

a) po 1,3 % podstawy wymiaru, ustalonej w wyniku waloryzacji, za każdy rok okresów składkowych, o których mowa w art. 6,

b) po 0,7 % podstawy wymiaru, ustalonej w wyniku waloryzacji, za każdy rok okresów nieskładkowych, o których mowa w art. 7;

2) do kwoty renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy oraz do kwoty renty rodzinnej części wzrostu, o którym mowa w pkt 1, ustaloną przy zastosowaniu wskaźnika procentowego, określonego odpowiednio w art. 62 ust. 2 lub w art. 73 ust. 1.

Przy obliczaniu wzrostu, o którym mowa w ust. 1, okresy składkowe i nieskładkowe ustala się z uwzględnieniem pełnych miesięcy.

W niniejszym postępowaniu jak podał Sąd Okręgowy J. K. domagał się ponownego ustalenia wysokości świadczenia poprzez uwzględnienie w jego stażu ubezpieczeniowym okresu zatrudnienia w Spółdzielni Kółek Rolniczych w K. od 1 września 1961 r. do 19 października 1963 r. oraz od 25 marca 1964 r. do 10 lutego 1967 r., a ponadto okresu praktycznej nauki zawodu od września 1960 r. do września 1961 r. Dodatkowo w toku postępowania sądowego przedłożył dokumenty dotyczące okresu zatrudnienia od 24 stycznia 1967 r. do 22 sierpnia 1967 r. w Zakładach (...).

Po przeprowadzeniu postępowania dowodowego Sąd I instancji uznał, że zasadne okazało się odwołanie ubezpieczonego tylko w zakresie, w jakim domagał się uwzględnienia w jego stażu ubezpieczeniowym okresu zatrudnienia w Spółdzielni Kółek Rolniczych (...) od 1 września 1961 r. do 19 października 1963 r. oraz od 25 marca 1964 r. do 10 lutego 1967 r.; w pozostałej zaś mierze odwołanie podlegało oddaleniu.

Sąd Okręgowy wskazał, że szczegółowy tryb postępowania w sprawach ustalania prawa do świadczeń pieniężnych przewidzianych w ustawie o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych został określony w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 11 października 2011 r. w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe.

Stosownie do § 10 ust. 1 pkt 2 wskazanego rozporządzenia, osoba ubiegająca się o emeryturę powinna przedstawić dokumenty stwierdzające okresy uzasadniające prawo do świadczeń i ich wysokość. W § 22 ust. 1 rozporządzenia wskazano, że jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, środkiem dowodowym stwierdzającym okresy zatrudnienia na podstawie umowy o pracę, powołania, wyboru, mianowania oraz spółdzielczej umowy o pracę jest świadectwo pracy, zaświadczenie płatnika składek lub innego właściwego organu, wydane na podstawie posiadanych dokumentów lub inny dokument, w tym w szczególności: 1) legitymacja ubezpieczeniowa; 2) legitymacja służbowa, legitymacja związku zawodowego, umowa o pracę, wpis w dowodzie osobistym oraz pisma kierowane przez pracodawcę do pracownika w czasie trwania zatrudnienia. W ust. 2 wskazano, że jeżeli ustawa przewiduje możliwość udowodnienia zeznaniami świadków okresu składkowego, od którego zależy prawo lub wysokość świadczenia, dowód ten dopuszcza się pod warunkiem złożenia przez zainteresowanego oświadczenia w formie pisemnej lub ustnej do protokołu, że nie może przedłożyć odpowiedniego dokumentu potwierdzającego ten okres.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Okręgowy zwrócił uwagę, że ubezpieczony na okoliczność zatrudnienia w Spółdzielni Kółek Rolniczych w K. przedstawił świadectwa pracy wystawione w dniu 20 lipca 1987 r. W pierwszym ze świadectw wskazano, że K. J., syn S., urodzony (...) był zatrudniony w Spółdzielni Kółek Rolniczych w K. (Kółko Rolnicze w W.) od dnia 1 września 1961 r. do dnia 19 października 1963 r. na stanowisku kierowcy ciągnikowego. W drugim z dokumentów wskazano natomiast, że K. J., syn S., urodzony (...) był zatrudniony w Spółdzielni Kółek Rolniczych w K. (Kółko Rolnicze w W.) od dnia 25 marca 1964 r. do 10 lutego 1967 r. na stanowisku kierowcy ciągnikowego. Wiarygodność złożonych dokumentów została zakwestionowana przez organ rentowy, który zarzucił, iż widnieje w nich nazwisko pracownika (...) J., tymczasem ubezpieczony nazywa się J. K.; co więcej w świadectwie dotyczącym okresu zatrudnienia od 1.09.1961 r. do 19.10.1963 r. widnieje data urodzenia pracownika –(...)r., podczas gdy ubezpieczony urodził się w dniu (...)

W ocenie Sądu, pomimo niewątpliwego zaistnienia wyżej opisanych pomyłek, brak jest jednak powodów, dla których należałoby całkowicie zdyskwalifikować oba złożone przez ubezpieczonego dokumenty i przyjąć, że w spornych okresach nie pracował on we wskazanym zakładzie pracy. Po pierwsze, zwrócił uwagę, że dokumenty prywatne nie korzystają z domniemania zgodności z prawdą oświadczeń w nich zawartych, a więc każda osoba mająca w tym interes prawny może stwierdzić i dowodzić, że treść złożonych oświadczeń nie odpowiada stanowi rzeczywiście. Po dokonaniu weryfikacji treści wyżej wskazanych dokumentów poprzez odniesienie ich do pozostałych dowodów zgromadzonych w sprawie, Sąd uznał zaś, że nie budzi wątpliwości, że oba świadectwa dotyczą ubezpieczonego. W obu dokumentach wpisano prawidłowo imię ubezpieczonego (J.); oba dotyczą też osoby będącej synem S., która urodziła się w dniu (...) Niespornym jest zaś, że ojciec ubezpieczonego miał na imię S., a sam ubezpieczony urodził się w dniu (...) Sąd Okręgowy zwrócił uwagę, że w świadectwie dotyczącym okresu zatrudnienia od 1.09.1961 r. do 19.10.1963 r. jako rok urodzenia pracownika wskazano rok (...) – sposób zapisania tej daty wskazuje jednak, że początkowo osoba wypisująca świadectwo zamierzała wpisać datę(...) r., jednakże poprawiła ostatnią cyfrę z „2” na „3”. Co więcej, Sąd zwrócił uwagę, że fakt zatrudnienia ubezpieczonego w (...) w K. znalazł potwierdzenie w treści zeznań ubezpieczonego oraz treści złożonych na piśmie wyjaśnień świadków, którzy wskazali, że w spornych okresach ubezpieczony pozostawał w zatrudnieniu w (...) w K.. Co więcej, ubezpieczony przedłożył zaświadczenie wystawione przez (...) w dniu 17.01.1967 r., w którym potwierdzono fakt zatrudnienia ubezpieczonego na stanowisku kierowcy ciągnika w Spółdzielni co najmniej od kwietnia 1965 r. do 31 grudnia 1966 r. Dodatkowo Sąd zauważył, że w dokumentacji dotyczącej odbywania przez ubezpieczonego praktyk zawodowych w Przedsiębiorstwie (...) (w czasie nauki w Szkole (...) nr (...)w K.) znajduje się karta obiegowa, w której zapisano, że w dniu 15 września 1961 r. ubezpieczony został zwolniony z dniem 15 września 1961 r. wobec samowolnego opuszczenia pracy, co pośrednio potwierdza, że ubezpieczony we wrześniu 1961 r. tak jak wskazuje rozpoczął pracę w (...) w K.. Wreszcie, zdaniem Sądu Okręgowego nie można było pominąć i tej okoliczności, że w okresie od 21 października 1963 r. do 19 marca 1964

r. ubezpieczony odbywał służbę wojskową, a okres ten w pełni zgadza się z przerwą w zatrudnieniu w (...) w K. (od 1 września 1961 r. do 19 października 1963 r., tj. dwa dni przerwy przed rozpoczęciem służby oraz od 25 marca 1964 r. do 10 lutego 1967 r., tj. początek pracy tydzień po zwolnieniu ze służby wojskowej).

Mając na uwadze powyższe, Sąd Okręgowy uznał więc, że materiał dowodowy przedstawiony przez ubezpieczonego wystarczająco potwierdził fakt jego zatrudnienia w Spółdzielni Kółek Rolniczych (...) od 1 września 1961 r. do 19 października 1963 r. oraz od 25 marca 1964 r. do 10 lutego 1967 r. W konsekwencji Sąd uznał, że przy ustalaniu wysokości emerytury organ rentowy powinien uwzględnić wskazany okres zatrudnienia ubezpieczonego w jego stażu ubezpieczeniowym (okresy składkowe)

Wobec powyższego, Sąd, na mocy przepisu art. 477¹⁴ § 2 k.p.c., zmienił zaskarżoną decyzję w sposób określony w punkcie I sentencji wyroku.

W punkcie II wyroku oddalił jednak odwołanie w pozostałym zakresie.

Jeśli chodzi bowiem o okres zatrudnienia ubezpieczonego w Zakładach (...) w okresie od 24 stycznia 1967 r. do 22 sierpnia 1967 r., to okres ten został już w pełni uwzględniony przez organ rentowy na potrzeby ustalania wysokości świadczenia. Decyzją z 27 kwietnia 2012 r. organ rentowy bowiem przeliczył należną ubezpieczonemu emeryturę z uwzględnieniem dodatkowego stażu pracy, w tym m.in. okresu zatrudnienia od 24 stycznia 1967 r. do 22 sierpnia 1967 r.

Zdaniem Sądu I instancji brak było również podstaw do uwzględnienia wniosku ubezpieczonego o przeliczenie emerytury z uwzględnieniem okresu odbywania przez niego nauki zawodu murarza od września 1960 r. do września 1961 r.

Przepis art. 6 ust. 2 pkt 3 cytowanej ustawy wskazuje, że okresem składkowym jest okres zatrudnienia młodocianych na obszarze Państwa Polskiego na warunkach określonych w przepisach obowiązujących przed dniem 1 stycznia 1975 roku.

Zatrudnianie młodocianych przed wskazaną powyżej datą odbywało się na podstawie następujących aktów prawnych:

1. ustawy z dnia 2 lipca 1924 roku w przedmiocie prac młodocianych i kobiet (Dz.U. Nr 65, poz. 36),
2. art. 117 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7 czerwca 1927 roku o prawie przemysłowym (Dz.U. Nr 53, poz. 468),
3. dekretu z dnia 2 sierpnia 1951 roku o pracy i szkoleniu zawodowym młodocianych w zakładach pracy (Dz.U. Nr 41, poz. 311),
4. ustawy z dnia 2 lipca 1958 roku o nauce zawodu, przyuczaniu do określonej pracy i warunkach zatrudnienia młodocianych w zakładach pracy oraz o wstępnym stażu pracy (Dz. U. Nr 45. poz. 226).

Zgodnie z przepisem art. 1 tej ostatniej ustawy, za młodocianego uważało się osoby, które ukończyły 14 lat, a nie przekroczyły 18 roku życia. Stosownie do art. 2 ustawy (zmienionego na mocy art. 45 ustawy z dnia 15 lipca 1961 roku o rozwoju oświaty i wychowania) wzbronione było zaś zatrudnianie osób, które nie osiągnęły 15 lat życia. Na mocy art. 3 ust.1 ustawy o nauce zawodu młodociani mogli być zatrudniani przez zakłady pracy tylko w celu:

- 1) nauki zawodu,
- 2) przyuczenia do określonej pracy,
- 3) odbycia wstępnego stażu pracy.

Przy czym - na podstawie art. 9 ust.1 ustawy o nauce zawodu - zakład pracy, przyjmując młodocianego na naukę zawodu w celu przyuczenia do określonej pracy oraz odbycia wstępnego stażu pracy, był obowiązany zawrzeć z nim na piśmie umowę określającą zawód albo rodzaj pracy, w jakim młodociany będzie szkolony, czas trwania nauki zawodu, przyuczenia do określonej pracy lub wstępnego stażu pracy oraz zasadnicze obowiązki i uprawnienia młodocianego.

Zgodnie zaś z art. 10 ustawy o nauce zawodu okresy nauki zawodu, przyuczenia do określonej pracy oraz wstępnego stażu pracy są okresami zatrudnienia.

Jednocześnie trzeba jednak zwrócić uwagę, że w latach 1960-1966 istniało także szkolnictwo zawodowe, w ramach którego, młodociani zdobywali wykształcenie zawodowe, pozostając w stosunku prawnym typu administracyjnego ze swoją szkołą. Ucząc się w szkole, mogli jednocześnie odbywać tzw. praktyczną naukę zawodu w jakimś zakładzie pracy, lecz jako uczniowie za wykonywaną pracę, co do zasady, nie otrzymywali wynagrodzenia, a ich czas pracy nie podlegał rygorom przewidzianym dla pracowników. Realizacja praktycznej nauki zawodu odbywała się wówczas w formie praktyk zawodowych i zajęć praktycznych i przebiegała według wydanego wcześniej harmonogramu. W takich też przypadkach to szkoła, a nie uczeń, zawierała z zakładem pracy „umowę o praktyczną naukę zawodu”. Między uczniem a zakładem pracy nie istniał żaden stosunek prawny. Obok tego typowego systemu szkolnictwa zawodowego zawierane były przez zakłady pracy z osobami młodocianymi (uczniami) i ich przedstawicielami ustawowymi umowy o naukę zawodu, które powodowały nawiązanie między tymi podmiotami stosunku pracy.

W świetle powyższego uznać należy, iż podstawą zaliczenia okresów zatrudnienia młodocianego do okresów składkowych jest nawiązanie stosunku pracy (umowy o naukę zawodu) pomiędzy młodocianym a zakładem pracy (pracodawcą).

Mając na uwadze powyższe i analizując zgromadzony materiał dowodowy Sąd Okręgowy doszedł do wniosku, iż wskazywanego przez ubezpieczonego okresu nauki od września 1960 r. do września 1961 r. nie można potraktować jako pracy na podstawie umowy o naukę zawodu podlegającej zaliczeniu do stażu ubezpieczeniowego.

W niniejszym postępowaniu Sąd I instancji ustalił bowiem – na podstawie dowodów z dokumentów nadesłanych przez szkołę w której uczył się J. K., iż ubezpieczony w latach 1960-1961 był uczniem Szkoły (...) nr (...) w K. o rocznym okresie nauczania w zawodzie murarz. Uczniowie tej szkoły w ramach zajęć szkolnych odbywali praktyczną naukę zawodu w (...) Przedsiębiorstwie Budownictwa Miejskiego (...) w K., Przedsiębiorstwie (...) w K., (...) Przedsiębiorstwie Budowlanym w K., otrzymując za pracę niewielkie wynagrodzenie, które jednak było wypłacane szkole i przeznaczone na pokrycie kosztów wyżywienia i opłacenie instruktorów. Umowy o naukę zawodu były ponadto zawierane przez kierownictwo szkoły, nie zaś przez uczniów i ich rodziców. Z powyższego wynika więc zdaniem Sądu jednoznacznie, iż odwołujący nie zdobywał kwalifikacji zawodowych w ramach umowy o naukę zawodu, przyuczania do określonej pracy lub odbywania wstępnego stażu pracy, nie łączyła go bowiem zawarta z zakładem pracy, indywidualna umowa o pracę (co przyznał zresztą sam ubezpieczony). Fakt, iż skarżący odbywał praktyki w zakładzie pracy, nie oznaczał bowiem, iż z chwilą podjęcia tych praktyk automatycznie stawał się pracownikiem tego zakładu. Tylko zawarta indywidualna umowa o pracę między młodocianym uczniem a zakładem pracy dawała młodocianemu status pracownika. W takim też przypadku okres nauki i pracy podlegał uwzględnieniu w stażu pracy. Skoro zatem ubezpieczony w latach 1960-1961 nie był pracownikiem, to i okres ten nie może być uznany jako składkowy.

Z wyrokiem w części oddalającej odwołanie w zakresie w jakim dotyczyło okresu odbywania przez niego nauki zawodu murarza od września 1960 r. do września 1961 r. nie zgodził się ubezpieczony. W wywiezionej apelacji wprost J. K. wskazał, że nie zgadza się z orzeczeniem, ponieważ Sąd przyjął, że świadectwo pracy nie jest dokumentem zaliczającym się do stażu pracy, bo nie było okresu składkowego. Ubezpieczony podniósł również, że od praktycznej nauki zawodu i egzaminu uprawniającego nie był składek. Do apelacji dołączył potwierdzone w Urzędzie Miejskim zeznania dwóch świadków na okoliczność pracy w Spółdzielni Kólek Rolniczych w K. i świadectwo ukończenia Szkoły (...).

Organ rentowy nie wniósł apelacji. W odpowiedzi na apelację ubezpieczonego wniósł o jej oddalenie.

Zdaniem organu rentowego, wyrok Sądu Okręgowego jest trafny a apelacja nie zasługuje na uwzględnienie.

W ocenie organu rentowego zasadnie Sąd pierwszej instancji stwierdził, że nauka w Szkole (...) Różnych, do której uczęszczał wnioskodawca w roku szkolnym 1960/1961 nie była związana z wykonywaniem pracy w ramach umowy o pracę. Szkoły zawierały umowy z zakładami pracy celem organizacji zajęć praktycznych dla uczniów w tych zakładach zaś uczniowie tam pracowali w ramach praktyk szkolnych. Wnioskodawca jak i inni uczniowie nie zawierali indywidualnej umowy o pracę z zakładem a zatem nie było to zatrudnienie młodocianych, ale praktyka w ramach zajęć szkolnych. Okres ten nie może być zatem zaliczony do okresu zatrudnienia, mającego wpływ na staż ubezpieczeniowy a tym samym na wysokość świadczenia emerytalnego skoro wnioskodawca nie był wówczas pracownikiem i zasadnie Sąd oddalił odwołanie ubezpieczonego w tym zakresie.

Mając powyższe na uwadze, zdaniem organu rentowego, apelacja jako niezasadna nie zasługuje na uwzględnienie.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja ubezpieczonego J. K. nie zasługuje na uwzględnienie. Sąd Apelacyjny w pełni podzielił bowiem i przyjął jako własne ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd I instancji, jak również rozważania prawne skłaniające tenże Sąd do oddalenia odwołania od zaskarżonej decyzji w części dotyczącej okresu nauki zawodu, nie znajdując przy tym podstaw do uznania słuszności zarzutów apelacji. Kwestią wymagającą rozstrzygnięcia – sporną w ocenie apelującego było ustalenie czy do ubezpieczeniowego stażu pracy można doliczyć ubezpieczonemu okres nauki zawodu w Szkole (...) w okresie od 1 września 1960 do 30 września 1961r. Na okoliczność faktycznie wykonywanej przez odwołującego pracy we wskazanym przedziale czasowym Sąd I instancji przeprowadził postępowanie dowodowe z dokumentacji znajdującej się w aktach rentowych i aktach sprawy, w tym z zeznań ubezpieczonego. Właściwa ocena materiału dowodowego doprowadziła Sąd Okręgowy do prawidłowych ustaleń co do zakresu i warunków w jakich nauka miała miejsce.

W szczególności Sąd Okręgowy przywołał właściwe przepisy tj. art. 6 ust. 2 pkt 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t. jedn.: Dz. U. z 2009 Nr 153, poz. 1227 z późn. zm.; dalej jako: ustawa emerytalna), który wskazuje, że okresem składkowym jest okres zatrudnienia młodocianych na obszarze Państwa Polskiego na warunkach określonych w przepisach obowiązujących przed dniem 1 stycznia 1975 roku.

Słusznie również wskazał, że zatrudnianie młodocianych przed wskazaną powyżej datą odbywało się na podstawie następujących aktów prawnych:

5. ustawy z dnia 2 lipca 1924 roku w przedmiocie prac młodocianych i kobiet (Dz.U. Nr 65, poz. 36),
6. art. 117 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7 czerwca 1927 roku o prawie przemysłowym (Dz.U. Nr 53, poz. 468),
7. dekretu z dnia 2 sierpnia 1951 roku o pracy i szkoleniu zawodowym młodocianych w zakładach pracy (Dz.U. Nr 41, poz. 311),
8. ustawy z dnia 2 lipca 1958 roku o nauce zawodu, przyuczaniu do określonej pracy i warunkach zatrudnienia młodocianych w zakładach pracy oraz o wstępnym stażu pracy (Dz. U. Nr 45. poz. 226).

Zgodnie z przepisem art. 1 tej ostatniej ustawy, za młodocianego uważało się osoby, które ukończyły 14 lat, a nie przekroczyły 18 roku życia. Stosownie do art. 2 ustawy (zmienionego na mocy art. 45 ustawy z dnia 15 lipca 1961 roku o rozwoju oświaty i wychowania) wzbronione było zaś zatrudnianie osób, które nie osiągnęły 15 lat życia. Na mocy art. 3 ust.1 ustawy o nauce zawodu młodociani mogli być zatrudniani przez zakłady pracy tylko w celu:

- 1) nauki zawodu,
- 2) przyuczenia do określonej pracy,

3) odbycia wstępnego stażu pracy.

Przy czym - na podstawie art. 9 ust.1 ustawy o nauce zawodu - zakład pracy, przyjmując młodocianego na naukę zawodu w celu przyuczenia do określonej pracy oraz odbycia wstępnego stażu pracy, był obowiązany zawrzeć z nim na piśmie umowę określającą zawód albo rodzaj pracy, w jakim młodociany będzie szkolony, czas trwania nauki zawodu, przyuczenia do określonej pracy lub wstępnego stażu pracy oraz zasadnicze obowiązki i uprawnienia młodocianego.

Zgodnie zaś z art. 10 ustawy o nauce zawodu okresy nauki zawodu, przyuczenia do określonej pracy oraz wstępnego stażu pracy są okresami zatrudnienia.

Jednocześnie jak najbardziej zasadnie Sąd I instancji zwrócił uwagę, że w latach 1960-1966 istniało także szkolnictwo zawodowe, w ramach którego, młodociani zdobywali wykształcenie zawodowe, pozostając w stosunku prawnym typu administracyjnego ze swoją szkołą. Ucząc się w szkole, mogli jednocześnie odbywać tzw. praktyczną naukę zawodu w jakimś zakładzie pracy, lecz jako uczniowie za wykonywaną pracę, co do zasady, nie otrzymywali wynagrodzenia, a ich czas pracy nie podlegał rygorom przewidzianym dla pracowników. Realizacja praktycznej nauki zawodu odbywała się wówczas w formie praktyk zawodowych i zajęć praktycznych i przebiegała według wydanego wcześniej harmonogramu. W takich też przypadkach to szkoła, a nie uczeń, zawierała z zakładem pracy „umowę o praktyczną naukę zawodu”. Między uczniem a zakładem pracy nie istniał żaden stosunek prawny. Obok tego typowego systemu szkolnictwa zawodowego zawierane były przez zakłady pracy z osobami młodocianymi (uczniami) i ich przedstawicielami ustawowymi umowy o naukę zawodu, które powodowały nawiązanie między tymi podmiotami stosunku pracy.

W świetle powyższego bezspornie, tak jak uczynił to Sąd I instancji uznać należało, iż podstawą zaliczenia okresów zatrudnienia młodocianego do okresów składkowych jest nawiązanie stosunku pracy (umowy o naukę zawodu) pomiędzy młodocianym a zakładem pracy (pracodawcą).

Mając na uwadze powyższe i analizując zgromadzony materiał dowodowy Sąd Okręgowy doszedł do trafnego wniosku, iż wskazywanego przez ubezpieczonego okresu nauki od września 1960 r. do września 1961 r. nie można potraktować jako pracy na podstawie umowy o naukę zawodu podlegającej zaliczeniu do stażu ubezpieczeniowego.

W niniejszym postępowaniu Sąd ustalił bowiem – na podstawie dowodów z dokumentów nadesłanych przez szkołę w której uczył się J. K., iż ubezpieczony w latach 1960-1961 był uczniem Szkoły (...) nr(...)w K. o rocznym okresie nauczania w zawodzie murarz. Uczniowie tej szkoły w ramach zajęć szkolnych odbywali praktyczną naukę zawodu w (...) Przedsiębiorstwie Budownictwa Miejskiego (...) w K., Przedsiębiorstwie (...) w K., (...) Przedsiębiorstwie Budowlanym w K., otrzymując za pracę niewielkie wynagrodzenie, które jednak było wypłacane szkole i przeznaczone na pokrycie kosztów wyżywienia i opłacenie instruktorów. Umowy o naukę zawodu były ponadto zawierane przez kierownictwo szkoły, nie zaś przez uczniów i ich rodziców. Z powyższego wynika więc zdaniem Sądu jednoznacznie, iż odwołujący nie zdobywał kwalifikacji zawodowych w ramach umowy o naukę zawodu, przyuczania do określonej pracy lub odbywania wstępnego stażu pracy, nie łączyła go bowiem zawarta z zakładem pracy, indywidualna umowa o pracę (co przyznał zresztą sam ubezpieczony). Fakt, iż skarżący odbywał praktyki w zakładzie pracy, nie oznaczał bowiem, iż z chwilą podjęcia tych praktyk automatycznie stawał się pracownikiem tego zakładu. Tylko zawarta indywidualna umowa o pracę między młodocianym uczniem a zakładem pracy dawała młodocianemu status pracownika. W takim też przypadku okres nauki i pracy podlegał uwzględnieniu w stażu pracy. Skoro zatem ubezpieczony w latach 1960-1961 nie był pracownikiem, to i okres ten nie może być uznany jako składkowy.

Odnosząc się do merytorycznej oceny powyższych rozważań, w ocenie Sądu Apelacyjnego ubezpieczony nie zdołał im zaprzeczyć ani w trakcie postępowania przed Sądem Okręgowym ani w apelacji, która nie zawiera żadnych merytorycznych okoliczności mogących być przedmiotem rozważań Sądu Apelacyjnego.

Wbrew stanowisku apelującego zgodzić się należy z Sądem I instancji, iż nauka w Szkole (...) nie była związana z wykonywaniem pracy w oparciu o umowę o pracę (w ramach zatrudniania młodocianych) w zakładach pracy.

Zajęcia praktyczne były prowadzone na budowach na podstawie umów zawartych przez szkołę z zakładami pracy: z (...) Przedsiębiorstwem Budownictwa Miejskiego (...) w K., Przedsiębiorstwem (...) w K., (...) Przedsiębiorstwie Budowlanym w K.. W pierwszym okresie nauki (jesiennie-zimowym) zajęcia praktyczne odbywały się jeden dzień w tygodniu dla każdej klasy na budowie lub w razie niepogody w pracowni murarskiej na budowie; w drugim okresie (wiosennie-letnim) - przez cały tydzień. Uczniowie na praktykach zaznajamiali się z praktyczną stroną produkcji. Z zarobionych przez uczniów pieniędzy opłacano ich wyżywienie i wynagrodzenie instruktorów. Różnice między wysokością zarobków a potrąceniami wypłacono uczniom po zakończeniu turnusu.

Ubezpieczony nie zawierał indywidualnej umowy o praktyczną naukę zawodu z zakładem pracy, w którym odbywał praktykę.

Po ukończeniu nauki został skierowany do podjęcia pracy na podstawie umowy o pracę do (...) Przedsiębiorstwa Budownictwa Miejskiego (...) w K., jednak nie zgłosił się do pracy.

Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy Sąd Apelacyjny przyjął, iż nie było żadnych podstaw do zakwalifikowania oceny materiału dowodowego jako wadliwej czy dowolnej. W przekonaniu Sądu Odwoławczego, Sąd I instancji we właściwy sposób zgromadził i ocenił zebrany przez siebie materiał dowodowy. Zdaniem Sądu Apelacyjnego dokonane przez ten Sąd ustalenia faktyczne znajdują potwierdzenie w tym materiale. Posiłkując się tym materiałem Sąd Okręgowy, starannie i wnikliwie, zrekonstruował okoliczności faktyczne, które następnie – w sposób prawidłowy – ocenił pod względem prawnym. W świetle powyższych rozważań nie ma racji skarżący, że sam fakt iż nie było obowiązku odprowadzania składek przesądza o tym, że praktyczną naukę zawodu winno się doliczyć do ubezpieczeniowego stażu pracy.

Kierując się przedstawioną argumentacją, a także uwzględniając fakt, iż nie dopatrzone się uchybień, ani materialnych ani procesowych, Sąd Apelacyjny doszedł do przekonania, że rozstrzygnięcie Sądu I instancji jest trafne oraz odpowiada prawu, a wydanie wyroku reformatoryjnego albo kasatoryjnego byłoby bezpodstawne. Mając na względzie powyższe, uznając bezzasadność apelacji – na podstawie przepisu art. 385 k.p.c. – orzeczono jak w sentencji.

SSA Romana Mrotek SSA Zofia Rybicka – Szkibiel del. SSO Beata Górka